

ZAMONAVIY JAMUYATDA DINNING O'RNI VA TA'SIRI: IJTIMOIY VA MADANIY ASPEKTLAR

Madaminova Durdona Abduxakim qizi

*Farg'ona davlat universiteti Chet tillari fakulteti,
Filologiya va tillarni o'qitish: ingliz tili 1-kurs talabasi*

Ilmiy rahbar: Pulatova Nigoraxon Rahimjonovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada dinning zamonaviy jamiyatdagi ijtimoiy va madaniy funksiyalari kompleks tarzda tahlil etiladi. Din nafaqat ilohiy e'tiqod tizimi, balki jamiyatning barqarorligi, axloqiy qadriyatlar va madaniy identitetini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada dinning oila, tarbiya, marosimlar va yoshlar tarbiyasidagi roli, shuningdek, diniy qadriyatlarning san'at, adabiyot va urf-odatlariga ta'siri misollar asosida yoritiladi. Shuningdek, sekulyarizm, globallashuv, diniy ekstremizm va zamonaviy texnologik o'zgarishlar kontekstida dinning hozirgi holati va kelajakdagi istiqbollari muhokama qilinadi. Dinning hozirgi zamonda ham o'z ahamiyatini yo'qotmaganini asoslab, uni ijtimoiy uyg'unlik va madaniy barqarorlik omili sifatida talqin qilinadi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy jamiyat, din va jamiyat, ijtimoiy institut sifatida din, dinning ijtimoiy funksiyasi, madaniyat va din, diniy qadriyatlar, islom madaniy merosi, sekulyarizm va din, diniy ekstremizm, axloqiy tarbiya, urf-odat va an'analar, diniy identitet, globallashuv va din, yoshlar va diniy ong, diniy bag'rikenglik.

Abstract: This article comprehensively analyzes the social and cultural functions of religion in modern society. Religion is considered not only as a system of divine beliefs, but also as an important social institution that shapes the stability, moral values, and cultural identity of society. The article highlights the role of religion in the family, upbringing, rituals, and youth education, as well as the influence of religious values on art, literature, and traditions, using examples. It also discusses the current state and future prospects of religion in the context of secularism, globalization, religious extremism, and modern technological changes. It argues that religion has not lost its importance in modern times, and interprets it as a factor of social harmony and cultural stability.

Keywords: Modern society, religion and society, religion as a social institution, social function of religion, culture and religion, religious values, Islamic cultural heritage, secularism and religion, religious extremism, moral education, customs and traditions,

religious identity, globalization and religion, youth and religious consciousness, religious tolerance.

Аннотация: *В статье всесторонне анализируются социальные и культурные функции религии в современном обществе. Религия считается не только системой божественных верований, но и важным социальным институтом, формирующим стабильность, моральные ценности и культурную идентичность общества. В статье на примерах рассматривается роль религии в семье, воспитании, обрядах и образовании молодежи, а также влияние религиозных ценностей на искусство, литературу и традиции. В статье также обсуждается современное состояние и будущие перспективы религии в контексте секуляризма, глобализации, религиозного экстремизма и современных технологических изменений. Это трактуется как фактор социальной гармонии и культурной стабильности, подтверждающий тот факт, что религия не утратила своего значения даже в современную эпоху.*

Ключевые слова: *Современное общество, религия и общество, религия как социальный институт, социальная функция религии, культура и религия, религиозные ценности, исламское культурное наследие, секуляризм и религия, религиозный экстремизм, нравственное воспитание, обычаи и традиции, религиозная идентичность, глобализация и религия, молодежь и религиозное сознание, религиозная толерантность.*

Insoniyat tarixining har bir bosqichida din muhim ijtimoiy va madaniy institut sifatida namoyon bo'lib kelgan. Din nafaqat ilohiy e'tiqod, balki jamiyat hayotining turli sohalariga chuqur singib ketgan ijtimoiy hodisa hamdir. Bugungi globallashuv, texnologik taraqqiyot, urbanizatsiya va sekulyarizm sharoitida dinning jamiyatdagi roli tobora yangicha shakllanmoqda. Ushbu maqolada dinning zamonaviy jamiyatdagi o'rni va ta'siri, ayniqsa, ijtimoiy va madaniy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.

Dinning ijtimoiy hayotdagi o'rni. Dinning ijtimoiy rolini tushunish uchun, avvalo, u ijtimoiy institut sifatida qanday vazifalarni bajarishini ko'rib chiqish lozim. Dastlabki sotsiologik tadqiqotlarda, xususan, Emile Durkheim dinni ijtimoiy birdamlikni mustahkamlovchi omil sifatida ta'riflagan. Unga ko'ra, diniy marosimlar va e'tiqodlar insonlarni umumiy qadriyatlar atrofida birlashtiradi. Zamonaviy jamiyatda din oila munosabatlari, nikoh institutlari, bolalar tarbiyasi kabi ijtimoiy jarayonlarda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Misol uchun, musulmon jamiyatlarida nikoh diniy asosda tuziladi va Qur'onga asoslangan axloqiy me'yorlar bilan boshqariladi. Shuningdek, dafn

marosimlari, bolani sunnat qilish, hayit bayramlari kabi ko'plab ijtimoiy marosimlar diniy asosga ega.

Yoshlar orasida ham din o'ziga xos ijtimoiy identitet manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Diniy qadriyatlar orqali ular o'z axloqiy pozitsiyalarini mustahkamlaydi, ijtimoiy faoliyatlarga jalb etiladi. Ayniqsa, notinchlik va axloqiy inqiroz holatlarida din yoshlarni to'g'ri yo'lga boshlovchi vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Dinning madaniy hayotdagi ta'siri. Din nafaqat ijtimoiy hayot, balki madaniyatning eng muhim komponentlaridan biridir. Madaniyat deganda biz me'morchilik, san'at, adabiyot, urf-odat va estetik qarashlarni tushunamiz. Har bir din o'ziga xos madaniyat tizimini shakllantiradi. Masalan, islom dini o'zining nafis me'moriy obidalari, Qur'on tilovatiga asoslangan musiqiy janrlari, kaligrafiya san'ati orqali boy madaniy meros qoldirgan. O'zbekistonda islom madaniyati tarixiy jihatdan chuqur ildiz otgan. Buxoro, Samarqand, Xiva, Termiz kabi shaharlar diniy va madaniy markazlarga aylangan. Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Bahouddin Naqshband kabi allomalar diniy tafakkur bilan birga madaniy yuksalishga ham katta hissa qo'shgan. Urf-odatlarimizning aksariyati ham diniy asosda shakllangan. Misol uchun, Hayit bayramlari, Qurbon hayiti, ramazon oyidagi ro'zadorlik, sadaqa va zakot kabi amallar nafaqat diniy, balki madaniy an'analar sifatida jamiyatda muhim o'rin egallaydi. Bugungi kunda jamiyatda sekulyarizmning kuchayishi, global axborot oqimi, va madaniy diversifikatsiya dinning jamiyatdagi o'rnini muhokama qilishni yanada dolzarb qiladi. Ayniqsa, internet orqali turli g'oyalar tez tarqalayotgan bir paytda, din va diniy qadriyatlar ko'plab chaqiriqlarga duch kelmoqda. Bunda diniy ekstremizm va radikalizm muammolari alohida e'tiborga loyiq. Dinning noto'g'ri talqin qilinishi ayrim ijtimoiy guruhlarining zo'ravonlik yo'lga kirishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois, dinshunoslar, diniy ulamolar va davlat institutlari o'rtasidagi hamkorlik diniy savodxonlikni oshirish va sog'lom diniy muhit yaratishda muhim hisoblanadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, sun'iy intellekt va metavers kabi yangi hodisalar ham din bilan bog'liq yangi savollarni yuzaga keltirmoqda. Bu esa diniy tafakkurning yangilanishi, zamonaviy kontekstga mos moslashuvi zarurligini anglatadi.

Din zamonaviy jamiyatda ijtimoiy barqarorlik, axloqiy tarbiya va madaniy identitetning asosiy tayanchlaridan biri bo'lib qolmoqda. Garchi sekulyarizm va globallashuv sharoitida diniy qadriyatlarga bosim kuchaygan bo'lsa-da, din o'zining ahamiyatini yo'qotgani yo'q.

Aksincha, jamiyatning turli muammolariga javob topishda, yosh avlodni tarbiyalashda va insoniylik g'oyalarini mustahkamlashda dinning roli tobora ortib bormoqda. Shunday ekan, dinshunoslik ilmi zamonaviy sharoitda dinni chuqur tushunish, uni noto'g'ri

talqinlardan himoya qilish va ijtimoiy taraqqiyotga xizmat qildirish yo'lida muhim vositaga aylanmoqda.

Dinning ijtimoiy hayotdagi o'rni: Din ijtimoiy birdamlik, odob-axloq va ijtimoiy nazorat vositasi sifatida. Dinning oila, nikoh, o'lim, tug'ilish kabi ijtimoiy institutlardagi ta'siri. Dinning yoshlar, ayollar va etnik guruhlar o'rtasidagi roli (ijtimoiy identitet va hamjihatlik yaratishda).

Dinning madaniy hayotdagi ta'siri: din va san'at, me'morchilik, musiqiy meros, adabiyot, diniy festivallar va urf-odatlar. Dinning axloqiy qadriyatlar, estetik did va urf-odatlarga ta'siri. Dinning milliy madaniyat shakllanishidagi o'rni (masalan, O'zbekistonda islom madaniyati).

Zamonaviy tahdidlar va din: Sekulyarizm va diniy qadriyatlar o'rtasidagi ziddiyat. Din va siyosat: radikallik va diniy ekstremizm muammolari. Internet va raqamli texnologiyalar davrida diniy ta'limotlarning o'zgarishi yoki moslashuvi.

Din hanuzgacha zamonaviy jamiyatda muhim ijtimoiy-madaniy rol o'ynaydi. Dinni inkor qilish emas, uni zamonaviy kontekstda to'g'ri tushunish va yo'naltirish kerak. Kelajakda din va jamiyat munosabatlarini barqaror rivojlantirish uchun ilmiy, diniy va ijtimoiy doiralarning hamkorligi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Durkheim, Émile. The Elementary Forms of the Religious Life. New York: Free Press, 1995.
2. Weber, Max. The Sociology of Religion. Beacon Press, 1993.
3. Nasr, Seyyed Hossein. Islamic Art and Spirituality. State University of New York Press, 1987.
4. Giddens, Anthony. Sociology. Polity Press, 2009.
5. Saidov, A. Dinshunoslik asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi nashriyoti, 2012.
6. Azizxo'jayev, A. O'zbekiston diniy-ma'naviy qadriyatlari. Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
7. Qodirov, M. Madaniyatshunoslik. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015.
8. Qur'on. Al-Qur'an al-Karim va tarjimasi ma'nosi. Toshkent: Hilol Nashr, 2017.
9. Huntington, Samuel P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Simon & Schuster, 1996.
10. Alavi, Hamid. Religion and Culture in Contemporary Society. Cambridge Scholars Publishing, 2020.